

The object of the study are the processes of activating the corporate social responsibility of the subjects of agrarian business. The subject of the study is the theoretical and applied aspects of the formation and functioning of corporate social responsibility as an element of increasing the competitiveness of agricultural enterprises.

The results of the work: a thorough analysis of the current state of introduction of social responsibility of entrepreneurial activity and coverage of further perspectives of its development in the specifics of agrarian business has been conducted.

The area of application of results: the educational process in higher education, carrying out further applied economic research.

Conclusions: the process of introduction of social responsibility and effective use of economic, social and environmental effects from its actions in the conditions of market transformations should be based on the principles of active policy of the company aimed at the active involvement of CSR in its activities at all stages of the life of the company; scientific substantiation of introduction of social responsibility, formation and coverage of social reports; development of measures for improvement of reputation; improvement of the system of remuneration, social protection of agricultural workers; forming a mechanism for social partnership, etc.

Keywords: *social responsibility, competitiveness, CSR, profit, reputation, social status, social report*

УДК: 330.45: 339

ОСНОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Н. А. РОГОЗА, кандидат економічних наук, доцент
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
E-mail: rogoza2008@ukr.net

Анотація. *Перед економікою України постали складні й важливі проблеми, від вирішення яких залежить майбутнє держави: які функції повинна виконувати держава, які форми і методи регулювання вона має для цього застосовувати, якою має бути специфіка управління розвитком соціально-економічних процесів в аграрному секторі, особливо щодо розвитку сільських територій. У сукупності це свідчить про те, що основні проблеми змінили вектор у бік сфери управління і, зокрема, в площину її економічних методів на цифрових засадах.*

У середині 1990-х років, із розвитком технологій, виник термін «цифрова економіка». Він покликаний пояснити систему економічних

відносин, що виникли, та були засновані на використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій. Сьогодні ініціативою Європейського Союзу є запровадження цифрової економіки, що є надзвичайно важливим для соціального розвитку, традиційних секторів економіки та сфери державного управління країни і є сферою з нереалізованим потенціалом як в Євросоюзі, так і в Україні. Перспективним є створення Цифрового співтовариства із поєднанням комунікаційних ринків 28 країн-членів ЄС та країн не-членів ЄС задля спрощення процесу обміну інформацією, підвищення надійності захисту систем та даних, розширення бізнес-можливостей країн-учасниць цифрової спільноти. У статті визначено зміст та складові цифрової економіки, досліджено та проаналізовано передумови її запровадження в Україні. Узагальнено характерні особливості та показники рівня розвитку та проникнення інформаційно-телекомунікаційних технологій, зокрема в аграрній сфері економіки.

Наголошено на можливості реалізації прискореного сценарію цифрового розвитку, як найбільш релевантного для України з точки зору викликів, потреб та можливостей. Визначені складові сценарію, передусім, зменшення асиметрії можливостей доступу до інтернету на усій території. Сьогодні Україна знаходиться на унікальному етапі розвитку, коли це можливо ще здійснити, при креативній культурі та вмінні генерувати ідеї, про що свідчать високі показники у рейтингу Global Innovation Index.

Ключові слова: *цифрова економіка, інфокомунікації, цифрові технології, цифровий розвиток, цифровий ринок, інформація, ІТ-компанії, цифровізація, кіберфізичний простір*

Актуальність. Ініціатива Європейського Союзу, щодо запровадження цифрової економіки, є надзвичайно важливим кроком для соціального розвитку, стратегій розвитку традиційних секторів економіки та сфери державного управління країни і на сьогодні є сферою з нереалізованим потенціалом як в Євросоюзі, так і в Україні. Шлях до цифрової економіки та цифрового суспільства України пролягає через внутрішній ринок виробництва та головне – використання та споживання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Необхідність реалізації прискореного, сценарію цифрового розвитку, як найбільш релевантного для України з точки зору викликів, потреб, можливостей та пріоритетів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі запровадження сучасних технологічних інновацій, зокрема цифрової, інформаційної економіки присвячують свої праці зарубіжні та вітчизняні науковці, зокрема у працях Д. Белла, А. Вишневського, С.Іванова, Дж. Гелбрейта, М. Пората, Д. Тапскотта, В. Ляшенко, Н. Негропonte, Т. Месенбурга, М. Войнаренко, Л. Кіт, А. Шемета, І. Маліказпропоновано різні підходи до визначення змісту та складових даних понять.

Мета дослідження. Передбачено визначення змісту та складових цифрової економіки, дослідження та аналіз передумов її запровадження в

Україні. Узагальнення характерних особливостей та показників рівня розвитку та проникнення інформаційно-телекомунікаційних технологій, зокрема в аграрну сферу економіки. Окреслення питань пов'язаних із підвищенням конкурентоспроможності цифрової економіки.

Матеріали і методид дослідження. Основним методом дослідження обраносистемний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Галузі національної економіки України, як і аграрний сектор України перебувають у процесі євроінтеграції. Цей процес ставить і вимагає вирішення складних та важливих проблем, від яких залежить майбутнє держави: які функції повинна виконувати держава, які форми і методи регулювання вона має для цього застосовувати, якою має бути специфіка управління розвитком соціально-економічних процесів в аграрному секторі, особливо щодо розвитку сільських територій. У сукупності це свідчить про те, що основні проблеми змінили вектор у бік сфери управління і, зокрема, в площину її економічних методів на цифрових засадах.

Сучасні технологічні тенденції, такі як мобільні та соціальні рішення, «хмарні обчислення» (англ. CloudComputing) та аналіз даних пропонують новий спектр можливостей для бізнесу в умовах економіки знань. Ці технології несуть в собі потенціал для створення нових бізнес-цінностей компаній. Цифрові перетворення виробництв можуть трансформувати цілі галузі.

Виникнення нових цифрових інфраструктур, у тому числі бездротових мереж, мобільних пристроїв і технологій, сприяє радикальному зсуву у сфері інформаційних технологій, їх інтеграції у всі прояви соціально-політичного й економічного життя суспільства, формуванню нової парадигми міжнародної економіки – цифрової.

Перспективним є створення Цифрового співтовариства із поєднанням комунікаційних ринків 28 країн-членів ЄС та країн не членів ЄС задля спрощення процесу обміну інформацією, підвищення надійності захисту систем та даних для розширення бізнес-можливостей країн- учасниць цифрової спільноти. Україна та інші 5 країн – партнерів Східного партнерства розглядаються Європейським Союзом як першочергові кандидати на поступову інтеграцію до Єдиного цифрового ринку (DigitalSingleMarket), який є важливим незмінним пунктом Цифрового порядку ЄС через створення Цифрового співтовариства та цифрової економіки [1].

Розвинені економіки мають в середньому більш високу частку цифрової економіки у ВВП, ніж країни, що розвиваються. Ця частка складає 5,5% від ВВП і коливання варіюють від 3,4 % у Франції до 12,4 % у Великобританії.

Із розвитком технологій, у середині 1990-х років виник термін «цифрова економіка», який походить від концепції, відомої ще з 1960 рр.: спочатку це була теорія Деніела Белла про «інформаційну економіку», ще пізніше трансформована у поняття «мережеве суспільство» або «мережева економіка» МануеляКастелла [6]. Термін був покликаний пояснити систему економічних відносин, що виникли та були засновані на

використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій. У 1995 році, завдячуючи Дону (Дональду) Тапскотту (одному з найголовніших світових авторитетів в галузі бізнес-стратегії), цифрова економіка була визначена, як економіка, що заснована на домінуючому застосуванні цифрових технологій; а американський програміст Ніколас Негропonte (засновник медіа-лабораторії Массачусетського технологічного інституту) сформулював її концепцію – у стислому вигляді вона звучить як "перехід від обробки атомів до обробки бітів". Науковці всього світу використовують саме визначення Тапскота при вивченні цих категорій. З часом (у 2001 р.) Томас Месенбург виділив три основні складові цієї концепції, зокрема: підтримуюча інфраструктура (що включає в себе апаратне та програмне забезпечення, телекомунікації, мережі тощо); електронний бізнес (як ведеться бізнес, будь-які процеси, які організація проводить через комп'ютерні мережі); електронна комерція [3]. Якісні зміни у використанні мережевих цифрових технологій протягом останніх десятиліть зумовили виділення чотирьох етапів цифрової революції.

Перший етап цифрової революції (1990-2000 рр.) характеризувався формуванням необхідної інфраструктури для забезпечення доступу до інформації через Інтернет. На другому етапі (2000-2010 рр.) особисто користувачі стали активними учасниками створення та накопичення даних. Третій етап (2010-2020 рр.) ера соціальних мереж і месенджерів (додатків для обміну миттєвими повідомленнями). Четвертий етап, початок якого можливо буде покладено з 2020 року або дещо пізніше, передбачає побудову так званого Нейронету, мережі, де комунікації між людьми, тваринами та речами будуть здійснюватися на принципах нейрокомунікації, використання штучного інтелекту.

Важливою складовою формування інформаційного суспільства та цифрової економіки в Україні є використання можливостей сучасних ІКТ для створення інформації та нових знань, а також товарів та послуг, ефективного обміну ними. Інформаційно-телекомунікаційні технології за умов інтенсивного розвитку ринкових відносин – один із найважливіших елементів стратегії розвитку аграрної сфери України.

На часі постала необхідність на початку року Кабінетом Міністрів України схвалити Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 рр. і затвердити план заходів з її реалізації. Документ передбачає стати дорожньою картою цифрової трансформації економіки України.

В основних положеннях Концепції зазначено, що шлях до цифрової економіки та цифрового суспільства України пролягає через внутрішній ринок виробництва та головне – використання та споживання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Концепція передбачає сценарій прискореної цифровізації України. Визначені принципи, дотримання яких є визначальним для створення, реалізації та користування перевагами, що надають цифрові технології, а саме: забезпечувати кожному громадянину рівний доступ до послуг, інформації та знань, що надаються на основі інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

Визначені напрями цифрового розвитку: подолання «цифрового розриву» за рахунок розвитку цифрових інфраструктур, які є основою цифрової економіки; розвиток цифрових компетенцій та навичок. Упровадження концепції "цифрових" робочих місць; цифровізація реального сектору економіки; реалізація проектів цифрових трансформацій національного масштабу в усіх сферах життя та гармонізація їх з європейськими та світовими науковими ініціативами: технології (Future Emerging Technologies, FET); майбутні мережі (Future Networks); майбутні Інтернет-дослідження та експерименти (FIRE, Future Internet Research and Experimentation); гармонізація з цифровими ініціативами ЄС Digital Agenda та Digital Single Market. Проекти співробітництва та розвитку.

Як бачимо, основним чинником запровадження цифрової економіки ще в 2001 році за Т. Месенбургом так і за сценарієм прискореної цифровізації України є розвиток інфраструктури цифрових технологій всіх секторів економіки та суспільного життя. Особливої уваги в Концепції, надано напрямом цифрового розвитку аграрного сектору, що позитивно вплине і на цифровізацію сільської інфраструктури, а саме у частині підключення сіл до високошвидкісних мереж доступу до Інтернету. Рівень розвитку ІКТ є основою, реалізації проектів цифрової економіки.

Проаналізуємо стан та перспективи України та аграрного сектору столичного регіону щодо готовності до запровадження цифрової економіки. За розробленою Національною системою індикаторів оцінки рівня розвитку інформаційного суспільства, затверджено 31 індикатори розвитку інформаційного суспільства. На основі системи індикаторів, розраховуються інтегровані композитні індекси рівня розвитку інформаційного суспільства в Україні (оцінки проникнення ІТ в життєдіяльність суспільства): індекс проникнення інформаційних технологій в суспільство (ITS), включаючи його визначення по регіонах України (RITS); індекс технологічного застосування інформаційних технологій (СТА) [5]. Було розглянуто значення індексу RITS (рівня проникнення інформаційних технологій по регіонах України).

Київська область за рівнем проникнення ІТ у життєдіяльність суспільства посіла 21 місце (Індекс RITS - 31,95; Субіндекс рівня розвитку ІТ - 17,0; Субіндекс рівня використання ІТ - 14,95), місто Київ вже давно перевищує середньосвітові значення відповідних індексів (52,77; 30,9; 321,84). Виходячи з цього, подальший розвиток інформаційного суспільства в Україні у найближчому майбутньому можливий шляхом наближення її областей до рівня м. Києва. Оцінено деякі індикатори Національної системи розвитку інформаційного суспільства для країни та Київської області (в т. ч. аграрного виробництва), що є провідним агропромисловим регіоном України, має значні можливості й переваги для високого ступеня розбудови цифрового суспільства в країні.

Згідно з даними низки міжнародних аналітичних агенцій (FreedomHouse, InternetWorldStats, EconomyWatch) рівень проникнення Інтернету в нашу країну досягає 34 %. Проаналізовано обсяг спрямованих інвестицій на впровадження (індикатор частки витрат на інформатизацію)

в сільське господарство, лісове та мисливське господарство у загальній структурі валових капітальних інвестицій Київської області, а також визначено частку фінансових ресурсів безпосередньо на процеси інформатизації (витрати на програмне забезпечення, обчислювальну техніку, послуги сторонніх підприємств у сфері інформатизації). Величина частки інвестицій характеризується суттєвою варіативністю і незначним трендом її збільшення.

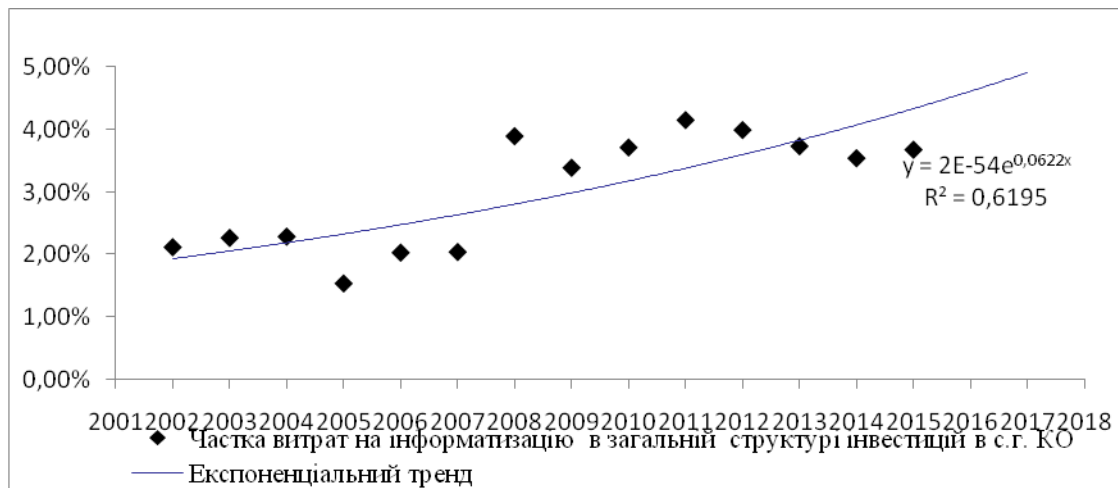


Рис.1. Витрати на інформатизацію в аграрному секторі України

Це суттєво стримує реалізацію стратегії розвитку аграрного сектору і призводить до гальмування впровадження інноваційних проєктів розвитку галузі, в тому числі процесів інформатизації, реалізація яких вимагає додаткових коштів. З огляду на аналіз економіки України у аспекті залучення інформаційно-телекомунікаційних технологій визначено нерівномірність «інформатизації» залежно від галузей та секторів. Так, фінансова сфера найбільш розвинута в цьому напрямку, а, наприклад, державний сектор значно відстає.

Безперечно, цифрова економіка відкриває нові можливості як у створенні продукту, так і в презентації його можливому покупцеві. Причому, конкурентні переваги у цій сфері отримують нові форми кооперації – так звані «технологічні платформи». Реальними прикладами таких платформ є міжнародні Alibaba, Amazon, eBay або вітчизняні olx, rabota.ua, rokirop тощо.

Окремі цифрові рішення в Україні функціонують давно. Однак зосереджені вони переважно у великих містах. І лише там, де існує якісне інтернет-покриття. Тож цифровий розрив в Україні полягає, передусім, у нерівних можливостях доступу до інтернету на усій території.

Сьогодні Україна знаходиться на унікальному етапі розвитку, коли є шанс зробити так званий «цифровий стрибок» у ключових сферах економіки, зокрема в інноваційній стратегії розвитку аграрної сфери. Тобто, швидко перейти на новий стан розвитку в цих сферах, минаючи проміжні стадії, і почавши використання відразу сучасних систем,

минаючи кілька поколінь технологій. Україна або відстане від світу, або інтегрується в загальний тренд. Оскільки ми концептуально рухаємося в західний і в цілому глобальний світ тому цей напрям досить перспективний. Глобальна економіка вже використовує цей чинник, що є пріоритетом і для розвитку вітчизняної.

Висновки і перспективи. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2017 – 2020 рр. ("цифровий порядок денний") є першим кроком до стимулювання внутрішніх ринків споживання, упровадження та розробки цифрових технологій.

Для забезпечення ефективної участі України в Європейському дослідницькому та інноваційному просторі важливим є розвиток власної наукової цифрової інфраструктури відповідно до пріоритетних напрямів, в яких очікується високотехнологічне зростання або прорив.

Підключення українських наукових цифрових інфраструктур до Європейської хмари відкритої науки та Європейської інфраструктури даних створює передумови до вирішення актуальних українських наукових завдань з мінімальним використанням державних ресурсів.

Технології в аграрному секторі мають відігравати роль активізаційного чинника для всіх пріоритетів стратегії Міністерства аграрної політики і продовольства України, тому що без відповідного рівня їх розвитку не можна організувати цивілізований ринок землі, забезпечити системне управління безпечністю та якістю продуктів харчування, створити умови для розвитку сільських територій.

Список використаних джерел

1. Дорожня карта цифрової економіки. Як найкраще адаптувати європейський досвід. 12 жовтня 2016: [Електронний ресурс]. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/10/12/7055753/>

2. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>

3. Ляшенко В. І., Вишневський О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 252 с.

4. Digital economy [Electronic resource]. Available et: http://ec.europa.eu/growth/sectors/digital-economy/index_en.htm – Titlefromthescreen.

5. McKinsey Global Institute. "Internet matters: The Net's sweeping impact on growth, jobs and prosperity", report, May, 2011. [Electronic resource]. Available et: http://www.mckinsey.com/features/sizing_the_internet_economy – Titlefromthescreen.

6. The Digital Economy and Society Index (DESI) [Electronic resource]. Available et: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-economy-and-society-index-desi>

7. The Entrepreneurship 2020 Action Plan [Electronic resource]. Available et: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/entrepreneurship-2020/index_en.htm.

References

1. .Dorozhnia karta tsyfrovoy ekonomiky. Yak naikrashche adaptuvaty yevropeisky dosvid (2016). [Electronic resource]. Available et: <https://www.euointegration.com.ua/experts/2016/10/12/7055753/>
2. The Concept of Disclosure of the Digital Economy and Accompaniment of Ukraine for 2018-2020. [Electronic resource]. Available et: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>
3. Liashenko V.I., Vyshnevskiy O.S. (2018). Tsyfrova modernizatsiia ekonomiky Ukrainyy ak mozhlyvist proryvno horozvytku: monohrafiia. Kyiv: NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti.
4. Digital economy [Electronic resource]. Available et: http://ec.europa.eu/growth/sectors/digital-economy/index_en.htm – Titlefromthescreen.
5. McKinsey Global Institute. “Internet matters: The Net’s sweeping impact on growth, jobs and prosperity”, report, May, 2011. [Electronic resource]. Available et: http://www.mckinsey.com/features/sizing_the_internet_economy – Titlefromthescreen.
6. The Digital Economy and Society Index (DESI) [Electronic resource]. Available et: <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-economy-and-society-index-desi>
7. The Entrepreneurship 2020 Action Plan [Electronic resource]. Available et: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/entrepreneurship-2020/index_en.htm.

ОСНОВЫ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ АГРАРНОЙ СФЕРЫ УКРАИНЫ

Н. А. Рогоза

***Аннотация.** Перед экономикой Украины появились сложные и важные проблемы, от решения которых зависит будущее государства: какие функции должно выполнять государство, формы и методы регулирования необходимо для этого применять, какой должна быть специфика управления развитием социально-экономических процессов в аграрном секторе, особенно в отношении развития сельских территорий. В совокупности это свидетельствует о том, что основные проблемы изменили вектор в сторону сферы управления и, в частности, в плоскость ее экономических методов на цифровой основе.*

В середине 1990-х годов, с развитием технологий, возник термин «цифровая экономика». Он был призван объяснить систему экономических отношений, возникших, основанные на использовании цифровых информационно-коммуникационных технологий. Сегодня инициативой Европейского Союза является внедрение цифровой экономики, что является чрезвычайно важным для социального развития, традиционных секторов экономики и сферы государственного управления страны и является сферой с нереализованным потенциалом как в Евросоюзе, так и в Украине. Перспективой является создание Цифрового сообщества с объединением коммуникационных рынков 28 стран-членов ЕС и стран не членов ЕС для упрощения процесса обмена информацией, повышения надежности защиты систем и данных,

расширение бизнес-возможностей стран-участниц цифрового сообщества. В статье определено содержание и составляющие цифровой экономики, исследованы и проанализированы предпосылки ее внедрения в Украине. Обзор характерных особенностей и показатели уровня развития и проникновения информационно-телекоммуникационных технологий, в частности в аграрной сфере экономики.

Отмечено возможность реализации ускоренного сценария цифрового развития, как наиболее релевантного для Украины с точки зрения вызовов, потребностей и возможностей. Определены составляющие сценария, прежде всего, уменьшение асимметрии возможностей доступа к интернету на всей территории. Сегодня Украина находится на уникальном этапе развития, когда это возможно еще осуществить, при креативной культуре и умении генерировать идеи, о чем свидетельствуют высокие показатели в рейтинге GlobalInnovationIndex.

Ключевые слова: цифровая экономика, инфокоммуникации, цифровые технологии, цифровое развитие, цифровой рынок, информация, ИТ-компании, цифровизация, киберфизическое пространство

THE BASES OF THE DIGITAL ECONOMY IN THE STRATEGY OF DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN SPHERE OF UKRAINE

N.A. Rogoza

Abstract. *The Ukrainian economy faced complex and important problems, from the solution of which depends the future of the state: what functions should the state carry out, which forms and methods of regulation it has to apply, what should be the specific management of the development of socio-economic processes in the agricultural sector, especially about development of rural areas. Taken together, this indicates that the main problems have changed the vector in the direction of the sphere of management, and in particular, in the plane of its economic methods on a digital basis.*

In the mid-1990s, with the development of technology, the term "digital economy" arose. It was called to explain the system of economic relations that arose and were based on the use of digital information and communication technologies. Today, the initiative of the European Union is the introduction of a digital economy, which is extremely important for social development, traditional sectors of the economy and the sphere of state administration, and is an area with unrealized potential both in the European Union and Ukraine. The prospect is to create a digital community with a mix of communication markets in the 28 EU member states and non-EU countries to facilitate the information exchange process, improve the reliability of systems and data protection, and expand the business capabilities of the participating countries of the digital community. The article defines the content and components of the digital economy, investigates and analyzes the preconditions for its

introduction in Ukraine. Characteristic features and indicators of development and penetration of information and communication technologies, particularly in the agricultural sector of the economy are summarized.

Emphasis is placed on the opportunity to implement an accelerated digital development scenario, as the most relevant for Ukraine in terms of challenges, needs and opportunities. Components of the script, first of all, to reduce the asymmetry of access to the Internet throughout the territory are identified. Today, Ukraine is at a unique stage of development, when it is still possible to do so, with creative culture and the ability to generate ideas, as highlighted by the Global Innovation Index.

Keywords: digital economy, infocommunications, digital technologies, digital development, digital market, information, IT companies, digitalization, cyber-physics space

УДК 657.01

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНОГО РОЗМІРУ

Л. М. РЯБЕНКО, асистент кафедри статистики
та економічного аналізу

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

Ю. БРАУТ, CPA аудитор
KPMGLLP(VirginiaBeach,USA)

E-mail: Srlm2506@ukr.net

Анотація. Зростання вимог щодо якості інформації невідворотно зумовлює адекватне зростання вимог до бухгалтерського обліку як системи, що забезпечує обробку первинних показників та їх перетворення на інформацію, що забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Для підвищення ефективності бухгалтерського обліку, зростання його функціональної дієвості необхідно налагодити управління обліком як складним системним утворенням, при цьому першочергового значення набуває ступінь раціональності методів, способів та прийомів, що застосовуються для формування інформаційних ресурсів, оскільки організація обліку нерідко перетворюється на визначальний чинник успішного функціонування суб'єкта підприємницької діяльності

У статті досліджено та узагальнено диференційовані підходи до організації обліку в аграрних підприємствах. Обґрунтовано критерії, за якими оцінено організацію обліку в різних типах агроформувань,